

ETOPEDIE

PhDr. Lenka Gajzlerová

MI3DC_DSP Speciální pedagogika

OP3DC_DSP Speciální pedagogika

Předmět etopedie

- vůči celé populaci
 - preventivní působení (postupy, metody, formy)
 - cíl
 - zamezit vzniku rizikových aspektů
- vůči rizikové populaci
 - zvýšená pravděpodobnost selhání v obl. psychické i sociální
 - cíl
 - omezení rizikových aspektů,
 - rizik v podmínkách, průběhu edukačního procesu
 - motivace k žádoucímu chování
- vůči populaci s PE, PCH
 - přerušování nežádoucího vývoje v jejich chování
 - stabilizace osobní a sociální situace
 - navázání nových modelů chování

Cílová skupina etopedie

- 1) Děti bez výraznějších problémů
 - ▣ preventivní aktivity např. preventivní programy sociálně patologických jevů...)
 - ▣ eliminace ohrožujících podmínek nejen ve školním prostředí
- 2) Děti v riziku („At-risk Youth“)
 - ▣ čelí mnoha rizikům z roviny osobnostní i sociální
 - ▣ preventivní aktivity, diagnostika a poradenství
- 3) Děti s problémy v chování a poruchami chování
 - ▣ vývoj PCH : **působení rizikových faktorů – problémové chování – porucha chování**
 - ▣ **důležitost včasné intervence**
 - ▣ reedukace, diagnostika a poradenství

Porucha emocí nebo chování (PE, PCH)

- je výrazem pro postižení, kdy se chování a emocionální reakce žáka
 - liší od odpovídajících věkových, kulturních nebo etnických norem
 - projevy mají nepříznivý vliv na školní výkon, včetně jeho akademických, sociálních, předprofesních a osobnostních dovedností

Současně

- je něco víc, než přechodná, předvídatelná reakce na stres
- vyskytuje se současně ve 2 různých prostředích (jedno škola)
- přetrvává i přes individuální intervenci

- projev narušeného vztahu k výchově, společnosti, sobě samému
- postižení je výsledkem vzájemných vztahů mezi zdravotním stavem, osobnostními faktory a externími faktory

Často užívané pojmy

- ADHD
 - „Attention Deficit Hyperactivity Disorders“
 - hyperaktivita s poruchou pozornosti
- ADD
 - Attention Deficit Disorder
 - porucha pozornosti (bez hyperaktivity)
 - syndrom snížené pozornosti
- ODD
 - Oppositional Defiant Disorder
 - porucha chování s opozičním vzdorem
 - opoziční vzdorné chování
- **Vývoj a užívání názvosloví – viz Kapitoly str. 373**

Jak jsou vnímáni jedinci s

PCH

- vyvolávají v jiných nelibé pocity
- provokují druhé k negativní reakci v chování
- **nebývají oblíbení mezi vrstevníky**
- málokdy se stávají **přirozenými vůdci ve skupinách**
- ve škole zažívají neúspěchy v učení
- v sociálních vztazích bývají často **odmítáni druhými**, zažívají odcizení
- svým chováním **trvale rozčilují a provokují authority**, vypadají jakoby si říkali o potrestání

Jak vnímají jedinci s PCH sami sebe?

- považují se za **smolaře, za neúspěšné**
- mívají **malé sebevědomí**
- jejich rozhodnutí bývají **impulzivní ve snaze rychle dosáhnout cíle**
- opakovaně a předem se **vzdávají svých aspirací**
- převažuje u nich **krátkodobá motivace**
- vzdálené cíle nebývají schopni svým jednáním sledovat
- jejich úsilí bývá velmi často přerušováno náhodným lákavým podnětem
- neumí se radovat z drobných úspěchů

Praxe v etopedii - fáze

Prevence

- soubor opatření, který se zaměřuje na předcházení vzniku a prohlubování poruch chování

Primární

- zamezit vzniku antisociálního chování,
- jeho upevnění jako ustálený vzor chování

Sekundární

- náprava a zlepšení ustálených vzorů antisociálního chování

Terciární

- přizpůsobit nebo zmírnit negativní následky antisociálního chování, které se již pravděpodobně nezmění

Úkoly prevence

před vznikem poruchy emocí nebo chování

- **1. podpora pedagoga** v přirozeném školském prostředí
- **2. podpora jedince** s problémovým chováním
 - orientace ve vlastních reakcích a projevech, ve vztazích, v reakcích okolí na vlastní chování
- **3. podpora sociálního okolí** jedince
 - spolužáci, rodiče, orientace v reakcích, v budoucích možných řešeních
- **4. odstraňování ohrožujících a škodlivých aspektů** v jeho sociálních podmínkách

Intervence

- udržet celistvost pedagogického působení
- opětovně stabilizovat
 - potřeba orientace v situaci
 - potřeba jistoty
 - potřeba stability
- vyvést žáka z bludného kruhu
- poradenství – diagnostika – opatření

DIALOGICKO-KOOPERATIVNÍ vztah

- aktualizovat potencialitu osobnosti

Úkoly intervence

podpora - při vzniku poruchy emocí nebo chování

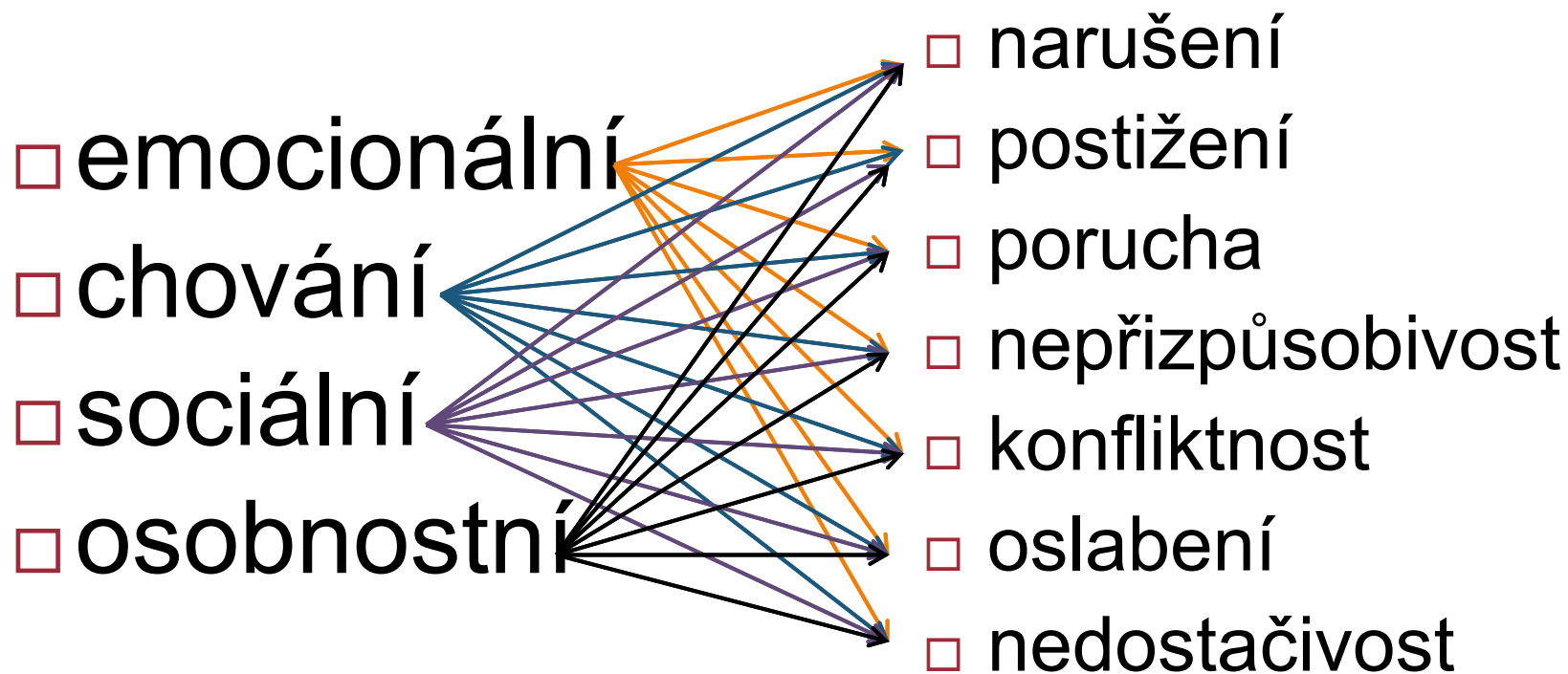
- **1. eliminovat, popř. odstranit zdroje** nežádoucích vlivů,
 - **2. vytvářet důvěru v sebe sama, sebeúctu,**
 - **3. probouzet zájem, pohotovost, usměrňovat** aktivity,
 - **4. posilovat pozitivní sociální vztahy**
-
- **těžiště práce v zařízeních preventivně-výchovné péče**

Úkoly rehabilitace

resocializace

- ve školských zařízeních pro výkon ochranné a ústavní výchovy
- **1.** poskytnout **korektivní zkušenost**, zprostředkovávat
- **2.** nové **zážitky a podněty** - pocit kompetence,
- **3.** poskytnout mu **prostor pro pochopení** vztahových souvislostí, hodnot,
- **4.** pomoci mu vidět vlastní **perspektivu** – orientace na budoucnost
- **Hledání nových výchovně-vzdělávacích perspektiv** – při diagnostice, reedukaci
 - vytváření nových vzorců chování
 - navazování a posilování nových sociálních vztahů

Kombinace názvů pro poruchy chování

Legislativa

□ zákon **109/2002**

- o výkonu **ústavní výchovy nebo ochranné výchovy** ve školských zařízeních a o **preventivně výchovné péči** ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

- novela - zákon č. **383/2005** Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb.

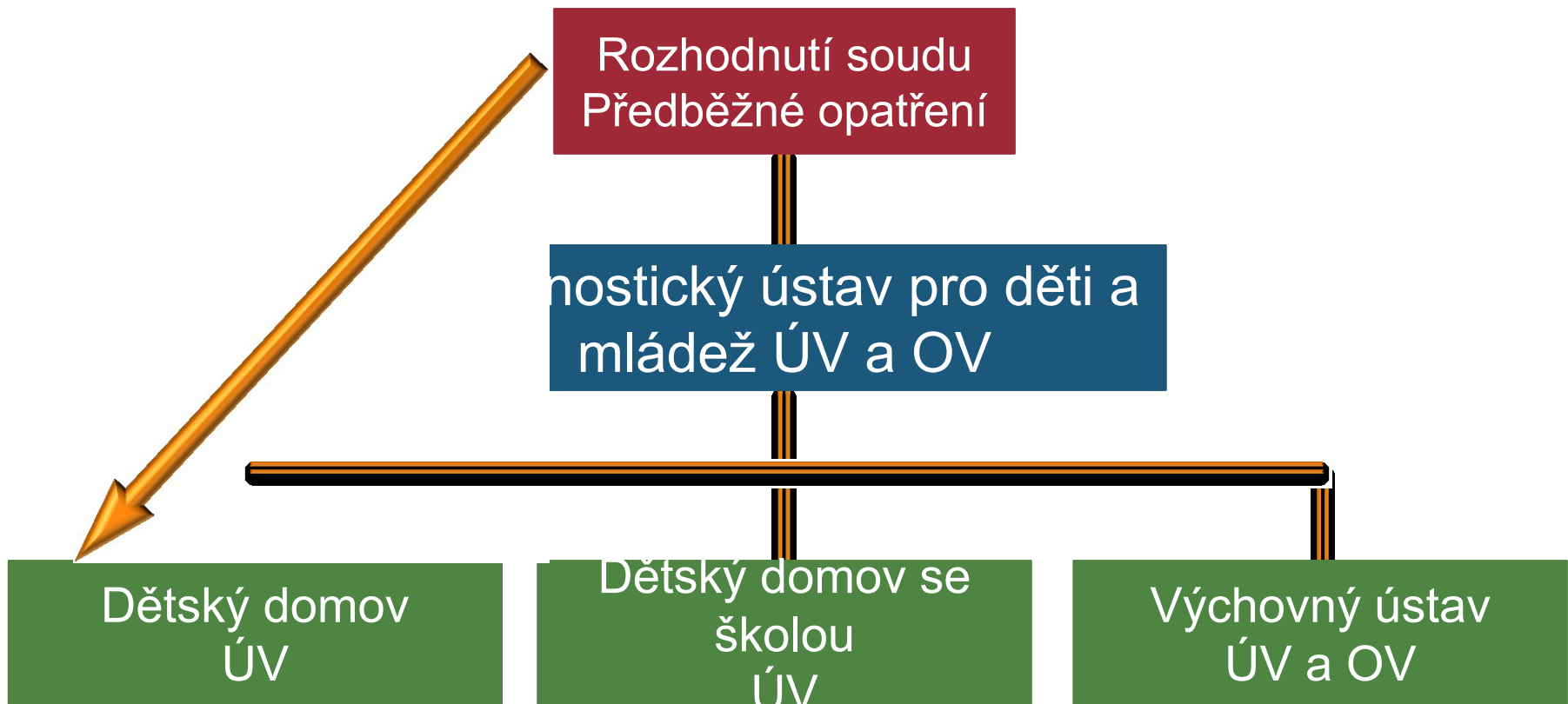
□ vyhláška **458/2005**

- kterou se upravují podrobnosti o **organizaci výchově vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče**

□ vyhláška **438/2006**

- kterou se upravují podrobnosti **výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy** ve školských zařízeních

Školská zařízení pro ÚV a OV

Edukace jedinců s ústavní výchovou

- Ústavní výchova (nařízená)
 - nařizuje ji soud
 - dle zákona o rodině nebo zákona o soudnictví ve věcech mládeže do 18 let
 - trvá tak dlouho, pokud je nezbytně nutné, nejdéle do dosažení zletilosti
 - zrušit ji musí soud

Edukace jedinců s ochranou výchovou

- Ochranná výchova (uložená)
 - ▣ nařizuje se jedincům od 12 do 18 let podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže
 - ▣ u dětí od 12 do 15 let
 - za spáchání trestného činu, za který byl uložen výjimečný trest
 - ▣ mladistvým od 15 do 18 let
 - za trestný čin, pokud je pravděpodobné, že bude mít vyšší efekt, než odnětí svobody
 - ▣ pouze ve speciálních školských výchovných zařízeních

System školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

- děti/mladiství s **nařízenou ÚV** nebo **uloženou OV** zpravidla ve věku **od 3 do 18 let**, popřípadě osobě do 19 let
- poskytují péči i dětem, jimž bylo **nařízeno předběžné opatření**
- zařízení **může poskytovat** ubytování a stravování zletilé nezaopatřené osobě **po ukončení výkonu ÚV či OV**, připravující se na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let

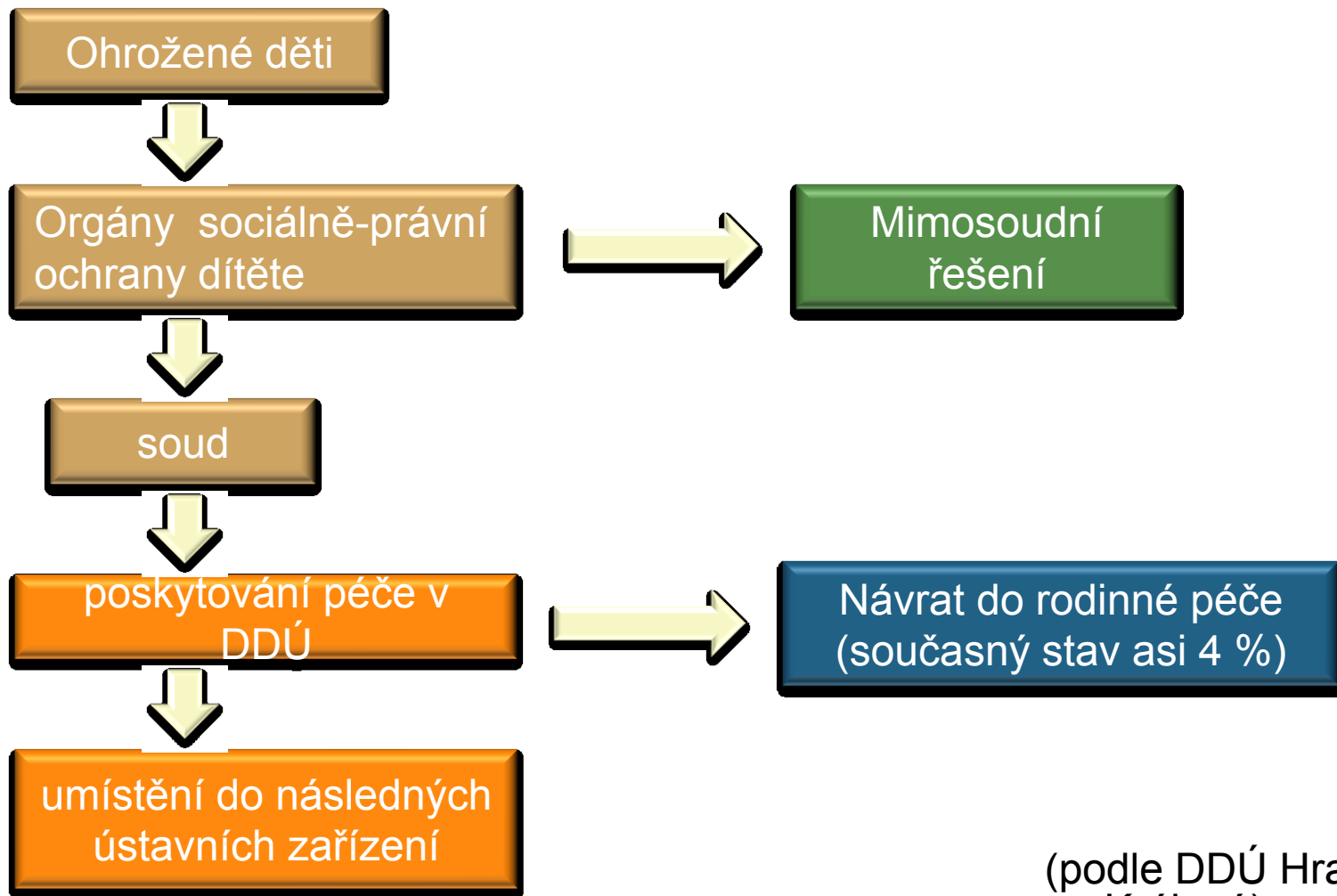
Diagnostický
ústav

Dětský
domov

Dětský
domov se
školou

Výchovný
ústav

Schéma systému poskytované péče ohroženým dětem

(podle DDÚ Hradec
Králové)

System školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

□ **diagnostický ústav**

- nebo na žádost rodičů (zákonných zástupců)
 - důvodem poruchy chování
- děti krátkodobě - zpravidla na 8 týdnů
- provádí komplexní diagnostiku → umístění do školského zařízení

□ **dětský domov**

- pro děti s nařízenou ÚV, které nemají závažné poruchy chování
 - (umístěny ze sociálních důvodů)
- zpravidla od 3 do 18 let (max. do 26)
- děti, o které nemá kdo pečovat, nebo kterým nelze ze sociálních důvodů zajistit péči ve vlastní rodině, popřípadě náhradní rodinnou péči

System školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

□ **dětský domov se školou**

- edukace dětí s nařízenou ÚV, výjimečně s uloženou OV
- od 6 let do ukončení povinné šk. docházky
- mají závažné poruchy chování
- vyžadují výchovně – léčebnou péči

□ **výchovný ústav**

- zařazeny mladiství starší 15 let
- se závažnými poruchami chování
- na základě nařízené ÚV nebo uložené OV
- případně dítě starší 12 let s uloženou OV, v jeho chování se projevují závažné poruchy chování znemožňující umístění do DDS